

Tudi ko je bil nerazumljen, je Černigoj ostajal avantgardist

Likovna umetnost Na Gradu Kromberk je potekala mednarodna konferenca Avantgarda in konec sveta. Avgustu Černigoju in njegovemu tehtnemu doprinosu k slovenski avantgardi je bilo posvečeno predavanje Petra Krečiča

Na Gradu Kromberk Ob mednarodni konferenci so odprli razstavo Černigoj s sopotniki in učenci FOTO J.M.

Franc Vecchiet Nekoč Černigojev učenec, danes priznan umetnik FOTO J.M.

Jasna Merku

GRAD KROMBERK Ob odprtju razstave *Černigoj s sopotniki in učenci* je na Gradu Kromberk pri Novi Gorici v četrtek potekala mednarodna konferenca *Avantgarda in konec sveta*. Priredili so jo ob stoletnici prve konstruktivistične razstave v Ljubljani leta 1924. Dogodek je del obsežnega projekta, pri katerem sodeluje tudi Goriški muzej.

Številno publiko je pozdravil direktor Goriškega muzeja Vladimir Peruničič, posebej se je zahvalil institucijam in zasebnikom, ki so posodili likovna dela za razstavo. Državni sekretar na kulturnem ministrstvu Marko Rusjan je izpostavil vrednoto vztrajnosti, saj je bil avantgardist Avgust Černigoj pogosto nerazumljen ali zavržen, a je kljub temu naprej vztrajno sledil naprednim avantgardnim načelom. Boštjan Golob, rektor Univerze v Novi Gorici in profesor fizike, je v svojem nastopu izpostavil pomen transdisciplinarnosti ter povezovanja med

umetnostjo in znanostjo, s posebno pozornostjo do družbene problematike, pri čemer ima raziskovanje ključno vlogo. Pozdravil je tudi Oto Luthar, direktor ZRC SAZU in vodja raziskovalnega programa Historične interpretacije 20. stoletja. Lev Kreft, član organizacijskega odbora konference, pa je posredoval nekaj misli o koncu sveta, kako so o tem razmišljali nekoč in kako propad doživljamo danes.

Razhajanja s Kosovelom

Peter Krečič je v svojem uvodnem predavanju o Černigoju in temeljih slovenske zgodovinske avantgarde izpostavil vlogo raziskovanja, ki omogoča razkrivanje še nepoznanih del, saj jih veliko pripada zasebnim zbirkam ali galerijam. Černigojev prispevek je bil najtehtnejši za slovensko avantgardo. O njem imamo sicer dve monografiji, nimamo pa še kritičnega kataloga, ki bi zbral celotno dokumentacijo umetnikovega bogatega opusa.

Predavatelj je ob slikovnih primerih podrobno predstavil Černigojev življenjepis. Od začetkov, ko se je posvečal slikarstvu, do srečanja z Ribičičem med poučevanjem v Postojni, ko je ilustriral več knjig, pa vse do odhoda v München, kjer njegovi napredni kolaži niso bili dobro sprejeti na tamkajšnji tradicionalno naravnani Akademiji za likovno umetnost. Ključnega pomena je bilo srečanje s Karmelo Kosovel, ki mu je veliko pripovedovala o bratu Srečku in vzbudila v njem željo, da bi ga osebno spoznal in z njim delil svoje napredne ideje. V galeriji v Münchnu je Černigoj videl sliko Kandinskega, ki ga je prev-

zela do take mere, da je kasneje sledil umetnikovim tečajem na Bauhausu v Weimarju. Ekonomske razmere mu niso dovoljevale, da bi študij nadaljeval, vrnil se je – najprej v Ljubljano, da bi osebno spoznal Srečka Kosovega. Njuna stališča o avantgardi so se razlikovala, saj je pesnik vztrajal pri literarni tradiciji, medtem ko je bila Černigojeva vizija bolj radikalna: uničiti preteklo in ustvariti novo. Njuna stališča se niso razhajala le na ustvarjalnem področju, saj je prav Srečko skupaj s svojim očetom nasprotoval zakonski zvezi sestre Karmele s Černigojem.

Leninovega kipa ni razstavil

Krečič se je osredotočil predvsem na konstruktivistično obdobje, postavitev prvega ambienta na razstavi v Ljubljani, ki je naletela na kritike, saj je Černigoj tedaj cilj predvsem na mlajše sogovornike. Nato je sledilo pomembno srečanje s Franom Delakom in sodelovanje pri načrtovanju kulis in kostumov.

Sodelovanje z gledališčem se je nadaljevalo tudi v Trstu. V avantgardistični reviji Tank so objavili tri manifeste skupine, ki jo je izdajala. V Ljudskem vrtu v Trstu pa je bila leta 1927 prva razstava Tržaške konstruktivistične skupine, ki je bila nasprotno od ljubljanske zelo dobro sprejeta.

Za to priložnost je želel Avgust Černigoj razstaviti Leninov kip, a ga je tedanji predsednik sindikata umetnikov, slikar Edgardo Sambo preprečil, naj tega ne stori. Poročilo o dogodku so poslali tudi na Bauhaus, vendar ni vzbudilo želenega odziva. Po razstavi je začelo delovanje gibanja ugašati.

Sopotniki in učenci

Razvoj in vpliv Avgusta Černigoja

GRAD KROMBERK Umetnostna zgodovinarica Katarina Brešan in Davor Kernel sta kuratorja razstave *Černigoj s sopotniki in učenci*. Izbrana dela za razstavo so delno last Goriškega muzeja, prihajajo pa tudi iz drugih institucij in zasebnih zbirk.

Prvi del razstave je postavljen v smiselnem zaporedju po ključnih obdobjih in prikazuje Černigojev razvoj. Razstavljeni konstruktivistični objekti so replike, saj se iz tega obdobja ni ohranilo nobeno delo. O prvi konstruktivistični razstavi obstaja le fotografska dokumentacija, na osnovi katere so ob Černigojevi stoletnici rojstva na razstavi v tržaškem Muzeju Revoltella rekonstruirali konstruktivistični ambient, a je bil tudi ta izgubljen. V Ljubljani so leta 2011 prav tako rekonstruirali ambientacijo, ki je odtlej na ogled v stalni zbirki Moderne galerije. Izbor eksponatov zadeva začetno obdobje, ljubljansko in tržaško, s posebnim ozirom na konstruktivizem. V tem sklopu vidimo tudi dve originalni konstruktivistični risbi Eduarda Stepančiča, ki je ostal bolj pravoveren konstruktivist. Milko Bambič sicer ni bil član skupine, a je sprejel izziv avantgarde, tako na raz-

Avgust Černigoj ARHIV

stavi visi njegov akvarel na papirju z naslovom *Broadcasting*. Drugi del razstave obravnava Černigojev vpliv na učence, ki so danes priznani ustvarjalci. To so Franc Vecchiet, Klavdij Palčič, Emanuela Marassi in Edvard Zajec. Delo učencev se sicer razlikuje, vendar odraža njihov ustvarjalni proces in predvsem raziskovalni pristop, nenehno eksperimentiranje v iskanju novih načinov likovnega izražanja. V vitrini je posebej razstavljena *Galerie Imaginaire št. 2*, mapa z likovnimi deli Patrizie Devidè, Barbare Strathdee, Vecchieta in Zajca z besedili Krisztine Passuth in Laure Safred. Černigojev avtoportret pa je na ogled posebej, v prvem nadstropju v predelu stalne muzejske zbirke. **J.M.**

Slovenija o pomenu branja in s prevodi

V Frankfurtu

FRANKFURT Po letu 2023, ko je bila Slovenija častna gostja na knjižnem sejmu v Frankfurtu in se je v petih dneh odvijalo preko 250 dogodkov s slovensko prisotnostjo, se bo Slovenija tudi na letošnjem sejmu (od 16. do 20. oktobra) predstavila s programom, osredinjenim na razprave o pomenu branja in na najnovejše prevode v nemščino.

Letos je častna gostja na sejmu Italija. Kot so sporočili iz Javne agencije RS za knjigo (Jak), bodo v italijanskem paviljonu, kjer bo razstava knjig italijanskih avtorjev in avtoric ter knjig o Italiji, ki so izšle pri tujih založbah v zadnjih dveh letih, razstavljeni tudi slovenski prevodi italijanskih del.

Na slovenski nacionalni stojnici bo imelo delovne postaje več slovenskih založnikov, ki se ukvarjajo s prodajo avtorskih pravic, ter pred kratkim ustanovljena slovenska literarna agencija – Ljubljana Literary Agency. Na stojnici bodo razstavljene najnovejše knjige, za katere založniki ocenjujejo, da so primerne za prodajo v tujino. Prav tako bodo predstavljeni najnovejši prevodi slovenskih avtorjev v tuje jezike. Stojnica bo obenem prostor, kjer bodo dosegljivi promocijski

Govor bo tudi o Ljubljanskem manifestu, kritičnem mišljenju in evropski politični krizi

materiali in informacije o slovenski knjižni krajini.

Nekatere slovenske založbe bodo imele na sejmu tudi svoje stojnice v neposredni bližini slovenske nacionalne stojnice.

Ljubljanskemu manifestu o branju na višji ravni, ki je bil deležen velike pozornosti v okviru gostovanja Slovenije na lanskem sejmu, bo 16. oktobra posvečen dogodek *Ljubljanski manifest, kritično mišljenje in evropska politična kriza* z Luisom Gonzalezom iz Španije, Kristenom Einarsonom iz Norveške in Miho Kovačem iz Slovenije. Kovač bo sodeloval tudi na dogodku *Promocija branja – primerjava italijanskih in evropskih strategij*, ki bo tega dne na italijanski stojnici.

O Avgustu Černigoju imamo dve monografiji, nimamo pa še kritičnega kataloga njegovega opusa